

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIERÄMBETET

Beredskap för kulturarv i konflikt

Erika Hedhammar

Utredare

Riksantikvarieämbetet

Beredskap i Sverige

Lagstiftning

- 1954 års Haag-konvention med två tilläggsprotokoll (Sverige ratificerade dessa 1985 och 2014)
- Lag och förordning om undanförelse och förstörelse (1992 och 1993)

Riksantikvarieämbetet

Riksantikvarieämbetet är den nationella kulturarvsmyndigheten i Sverige.

Ansvarer omfattar i första hand frågor om kulturlandskap, kulturmiljöer, kulturföremål och museer.

MSB (svensk motsvarighet till DSB)

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, stärker samhället i att förebygga och hantera olyckor, kriser och konsekvenser av krig.

Utmärkning 1954 års Haagkonvention/Kulturkonventionen Gotland

Analysera

Riskanalys

- Vad kan hända?
- Vad får det för konsekvenser?
- Förlust av kultur-historiskt värde?

Planera

Katastrofplan

- Kontakt-uppgifter
- Vem gör vad?
- Prioriteringar

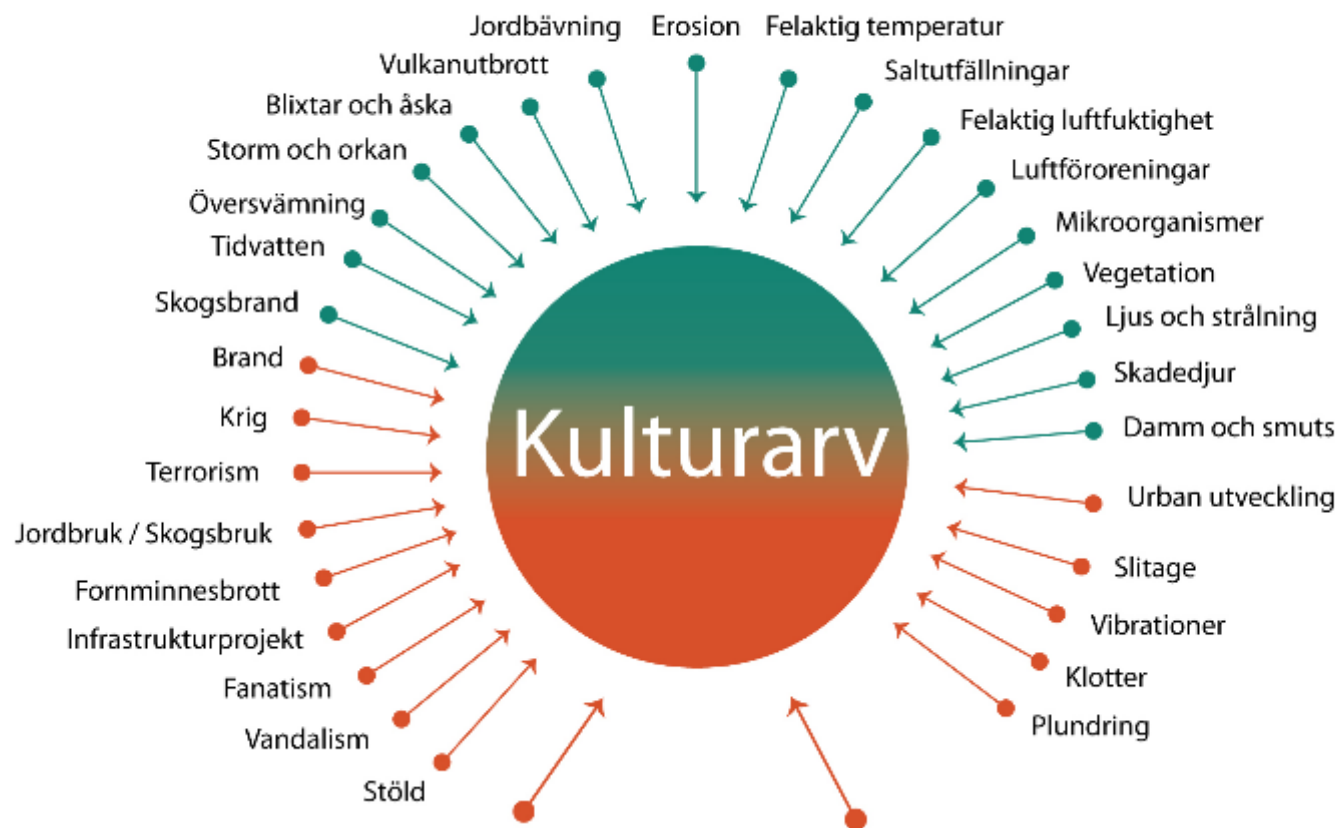
Öva

Övning

- Testa att göra
- Utvärdera
- Förbättra

Naturlig påverkan

Snabba och drastiska effekter
(mindre än två dagar)

Långsamma och kumulativa effekter
(mer än sex månader)

- Brist på ...
- kulturplaner
 - lagstiftning
 - värdering och urval
 - kommunikation
 - kunskap
 - hänsyn
 - intresse

- Brist på kunskap om...
- förvaring
 - hantering
 - dokumentation
 - transport
 - arkeologisk utgrävning
 - utställning
 - vårdåtgärder

Människans påverkan

Riskhanteringsverktyg för museers samlingar

Riskhantering museer 1_0 [Skrivskyddad] - Excel

Arkiv Start Infoga Sidlayout Formler Data Granska Visa PLATINA Design Berätta vad du vill göra... Logga in Dela

Calibri 11

Urklipp Tecken Justering Tal Format Celler Redigering

Risklista för Övergripande risker

Risk	Beskrivning	Tidpunkt	Klar	Prioritet

Lägg till risk

Lägg till risk

Riskbedömning

Risk: Beskrivning:

Relevant risk: Sannolikhet: konsekvens:

Riskbehandling

Åtgärder: Ansvarig: Åtgärden utförd:

Tidpunkt:

Risk- och åtgärdsbank

Riskkategori:

Risk:

Åtgärd:

Kopiera risk Kopiera åtgärd

Föregående Nästa Nya risk Radera risk Avbryt Spela

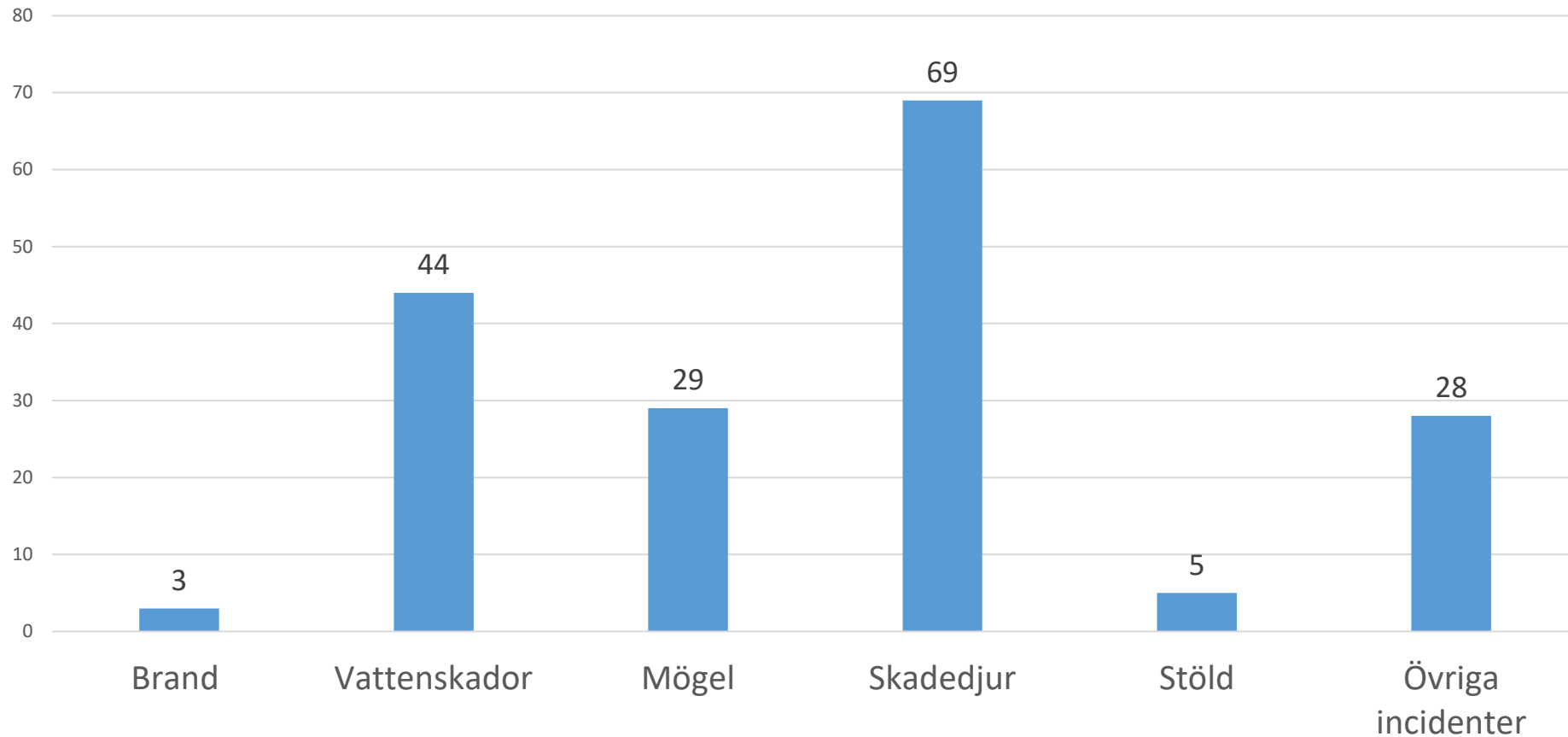
SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIÉÄMBETET

- Riskkategorier**
- Brand
 - Fysiska krafter
 - Föroreningar
 - Ljus och UV
 - Olämplig luftfuktighet
 - Olämplig temperatur
 - Oordning och dokumentationsförlust
 - Skadedjur och mikroorganismer
 - Stöld och sabotage
 - Vatten

- Sannolikhet**
- 1 – inte troligt att risken inträffar
 - 2 – möjligt att risken inträffar
 - 3 – mycket troligt att risken inträffar

- Konsekvens**
- 1 - Leder till skador på eller förlust av mycket liten del av samlingarna
 - 2 - Leder till skador på eller förlust av liten del av samlingarna
 - 3 - Leder till skador på eller förlust av hälften av samlingarna
 - 4 - Leder till skador på eller förlust av stor del av samlingarna
 - 5 - Leder till skador på eller förlust av mycket stor del av samlingarna

Vilka incidenter har inträffat på museet? (2021)

Frågor om incidenter till museer via Myndigheten för kulturanalys.

<http://raa.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:1721621>

inSIGHT: A Participatory Game for Enhancing Disaster Risk Governance

*Example of an inSIGHT map created by different community members in Racha, Georgia, 2019.
Photo: Georgian National Committee of the Blue Shield*

Rita en riskkarta i
grupp – Se
<https://www.iccrom.org/news/insight-participatory-game-enhancing-disaster-risk-governance>

Katastrofplan

- Tas fram av verksamheten och fastighetsägaren.
- Syftet är att underlätta samarbete och prioriteringar av föremål och/eller byggnad.
- Katastrofplanen bör innehålla:
 - Kontaktlista
 - Organisation vid en katastrof
 - Restvärdeplan med prioriteringskort

Mall för

Katastrof- och restvärdeplan

för

XX museum

Katastrofplanens syfte är att underlätta arbetet för museets personal vid en katastrof som påverkar museets samling.

Bild på museet

Adress	Museets namn
	Gata Xxx xx Stad
GPS koordinater:	N: E:
Telefonnummer till museet:	Tel.
Datum för Katastrofplanens upprättande:	2019-xx-xx
Katastrofplanen upprättad av:	Namn <u>Namn</u>
Förvaras: Kopia förvaras:	
Versions nr och datum: Restvärdelistor uppdaterade, datum: Kontaktlistor uppdaterade, datum:	Rev 1, 2019-xx-xx

Restvärdeplan

- Tas fram av ägare av föremål och byggnad.
- Syftet är att rädda rätt egendom.

4. Restvärdeplan

Lista över prioriterade föremål och prioriterade utrymmen.

Restvärdeplanens syfte är att underlätta kommunikationen med räddningstjänst om vad som är prioriterat i museets samling.

Föremål/sakord	Inventarie-nummer	Beskrivning	Våning	Rum och rum-nummer	Att göra:
Exempel: Skjorta	1632	Linneskjorta med blodfläckar	1	Matsal 1002	Evakuera och skydda mot fukt
Porlinsvas	521	Porlinsvas med blommotiv	2	Gästrum B 2004	Evakuera och se till att den inte tappas eller spräcks.

Prioriteringskort för att ta hand om rätt föremål på rätt sätt.

Plan x – Rum Rumsnummer

Föremål
Inv. nr. 10000

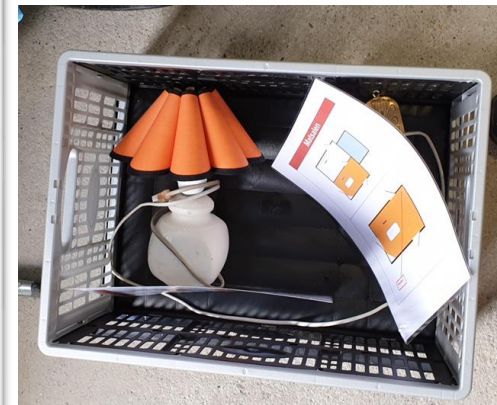
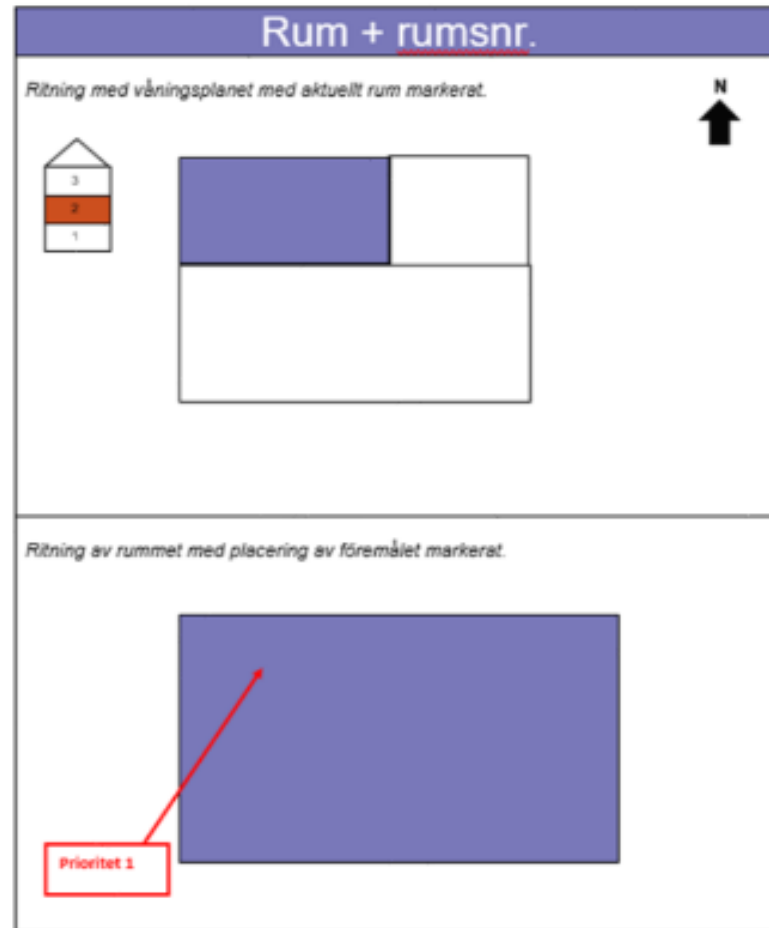
Vikt: xx kg
Hjälpmedel: Stege/hyckel

Anvisning för evakuering

- Lätt/medeltung vikt
- Använd rena handskar
- Två delar
- Övrigt...

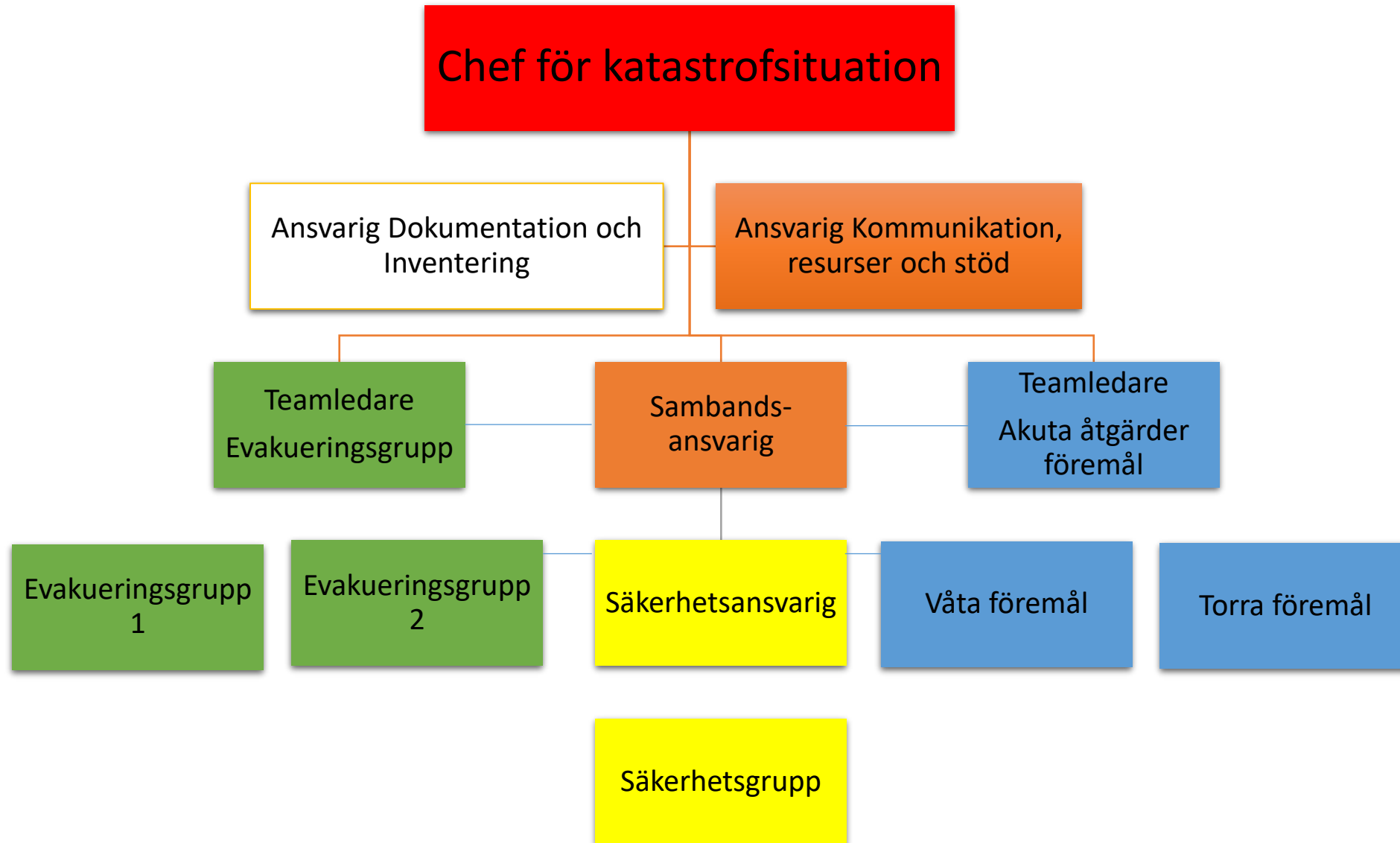

Skador	☐ Våt och fuktig	☐ Skör
	☐ Smutsig	☐ Mögel
	☐ Trasig	☐ Rökskadad
	☐ Övrigt	
Hantering och packning	☐ Packa som den är	☐ Torka och packa
	☐ Packa blöt och frys ner	☐ Tvätta och torka
	☐ Övrigt	

SKYDDSVÄRT

Roller vid praktisk restvärderäddning för museer

November 2022

- Underlag sammanställt av Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet och Kungliga biblioteket
- [Civilt försvar mot 2030 - ett totalförsvar i balans : slutredovisning av regeringsuppdrag \(Ju2022/01209/SSK\) \(msb.se\)](#)
- Skydd av kulturarv lyfts som ett viktigt område som behöver omfattas av totalförsvarsarbetet
- Behov av samordning och gemensam metodutveckling
- Kostnaderna uppskattas till cirka 640 miljoner för 2024 och 60 miljoner för 2025. Därefter omkring 400 miljoner kronor årligen under 2026–2030.

Varför angrips kulturarv i krig?

- Historie(miss)bruk
- Psykologisk påverkan
- Etnisk och kulturell rensning
- Stöld och illegal handel

”När ett kulturarv anses ha högt värde blir det en tacksam måltavla för angrepp, särskilt eftersom det som anses relaterat till människors identitet, till deras grupptillhörighet eller det som för människor närmare sin historia ofta ges ett högt värde. På så sätt blir förstörelsen personlig.”

<https://www.foi.se/rest-api/report/FOI-R--5362--SE>

Kulturarvets betydelse i krig och konflikt

En diskussion om behov av
kulturarvsforskning för totalförsvaret

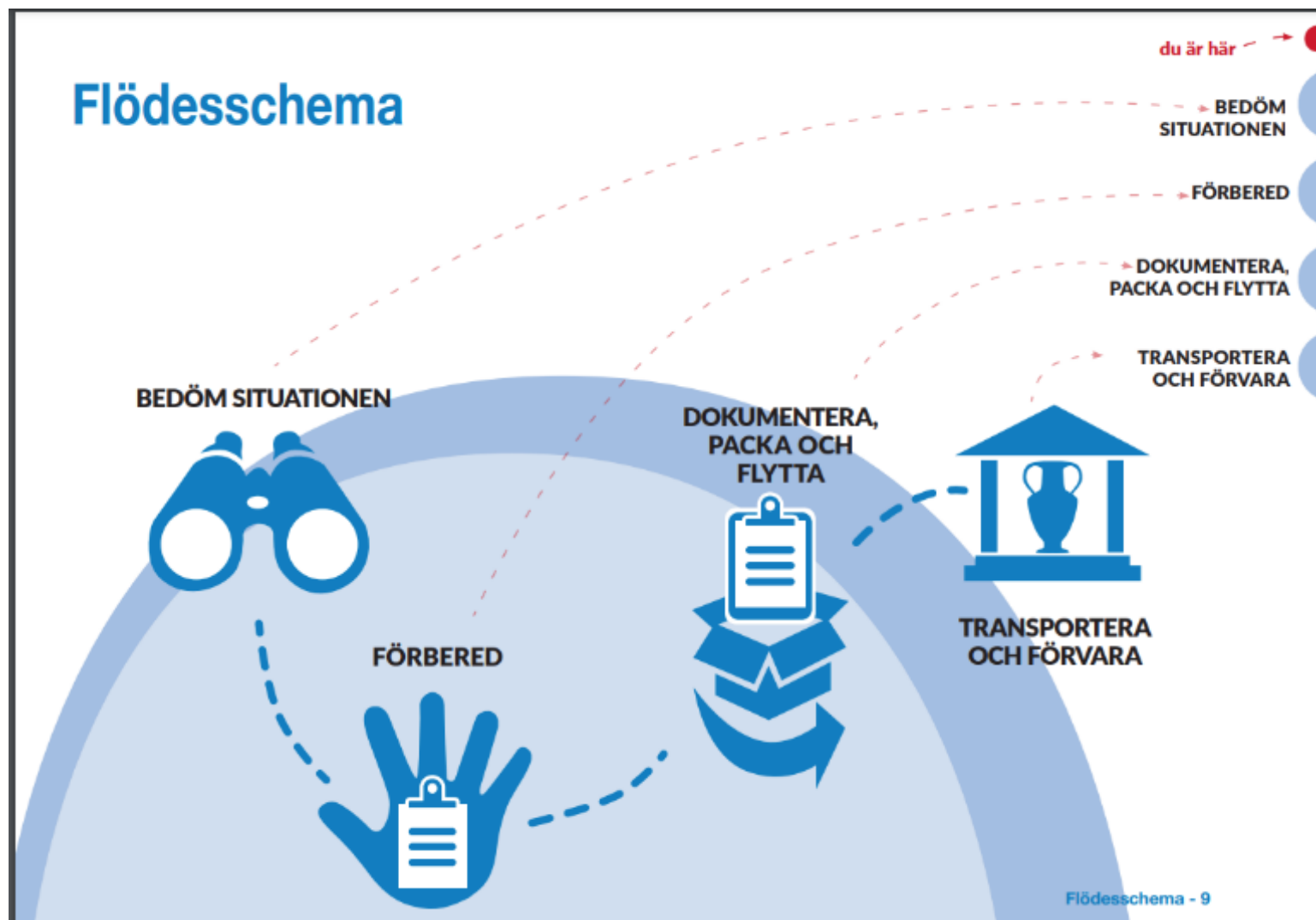
Anna McWilliams

FOI-R-5362-SE

December 2022

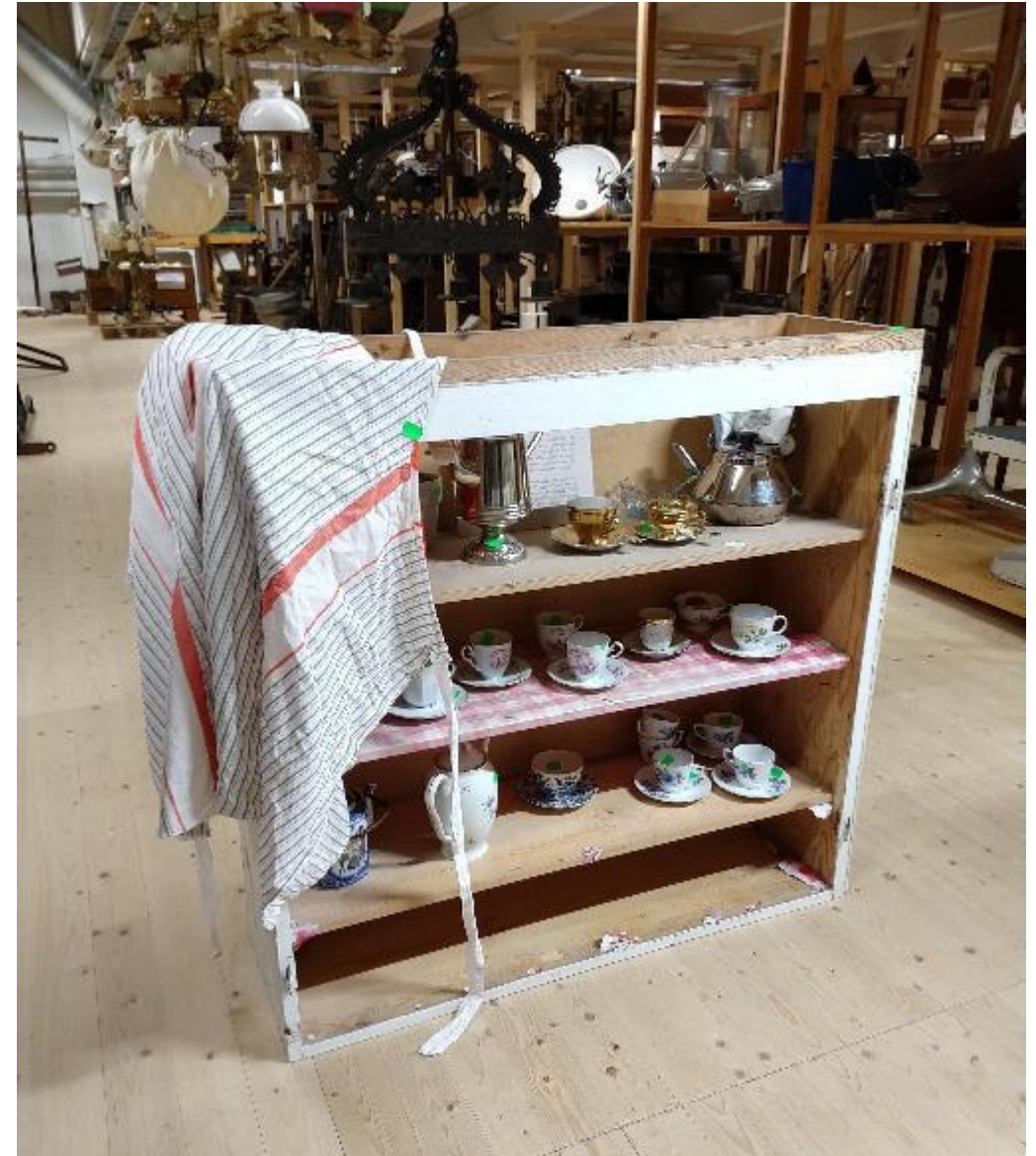
Handbok för evakuering - *nu på svenska!*

<https://www.iccrom.org/publication/endangered-heritage-emergency-evacuation-heritage-collections>

Uppgift

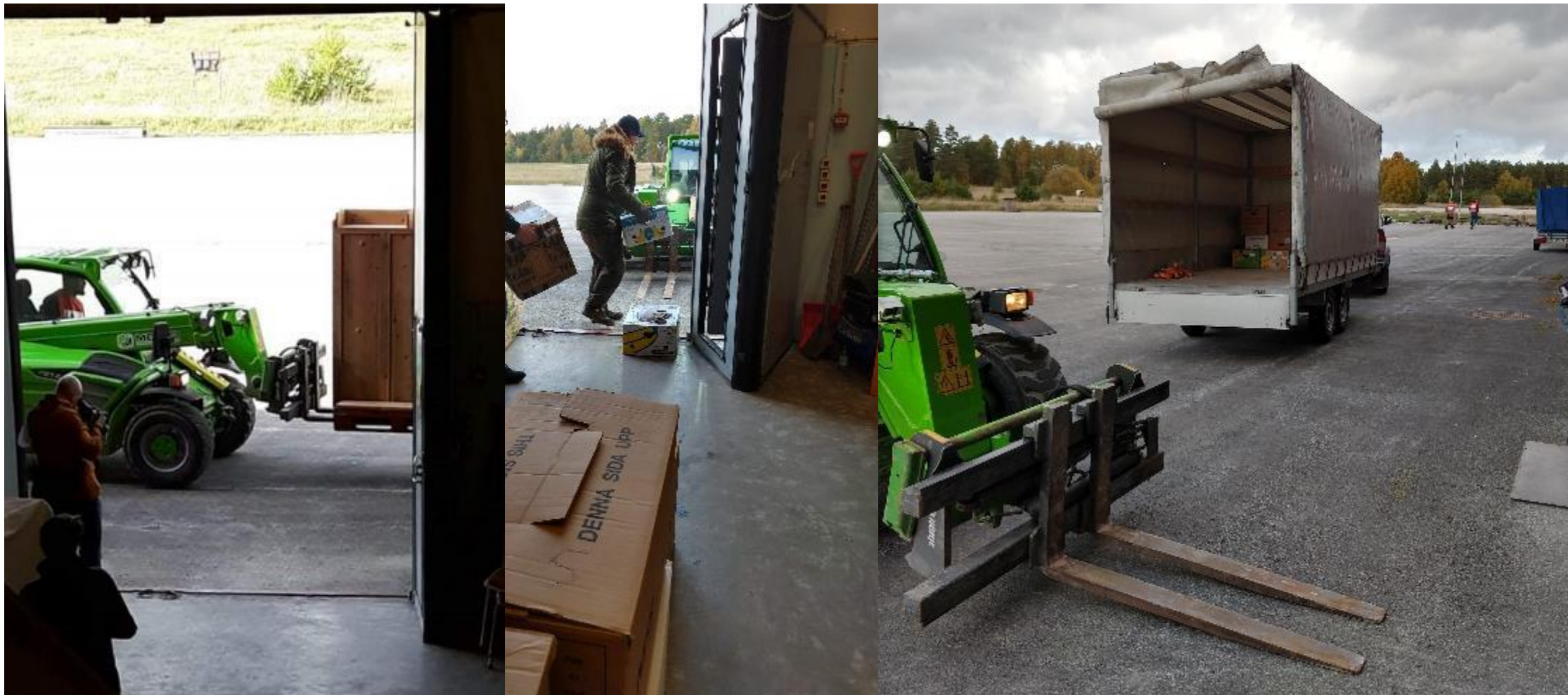
- Evakuera 600 – 700 föremål enligt en lista.
- Gröna markeringar
- Föremål förknippade med kaffe var hotade.

Föremål med kaffeanknytning placerades ut i magasinet

Transport med stöd av Frivilliga automobilkåren

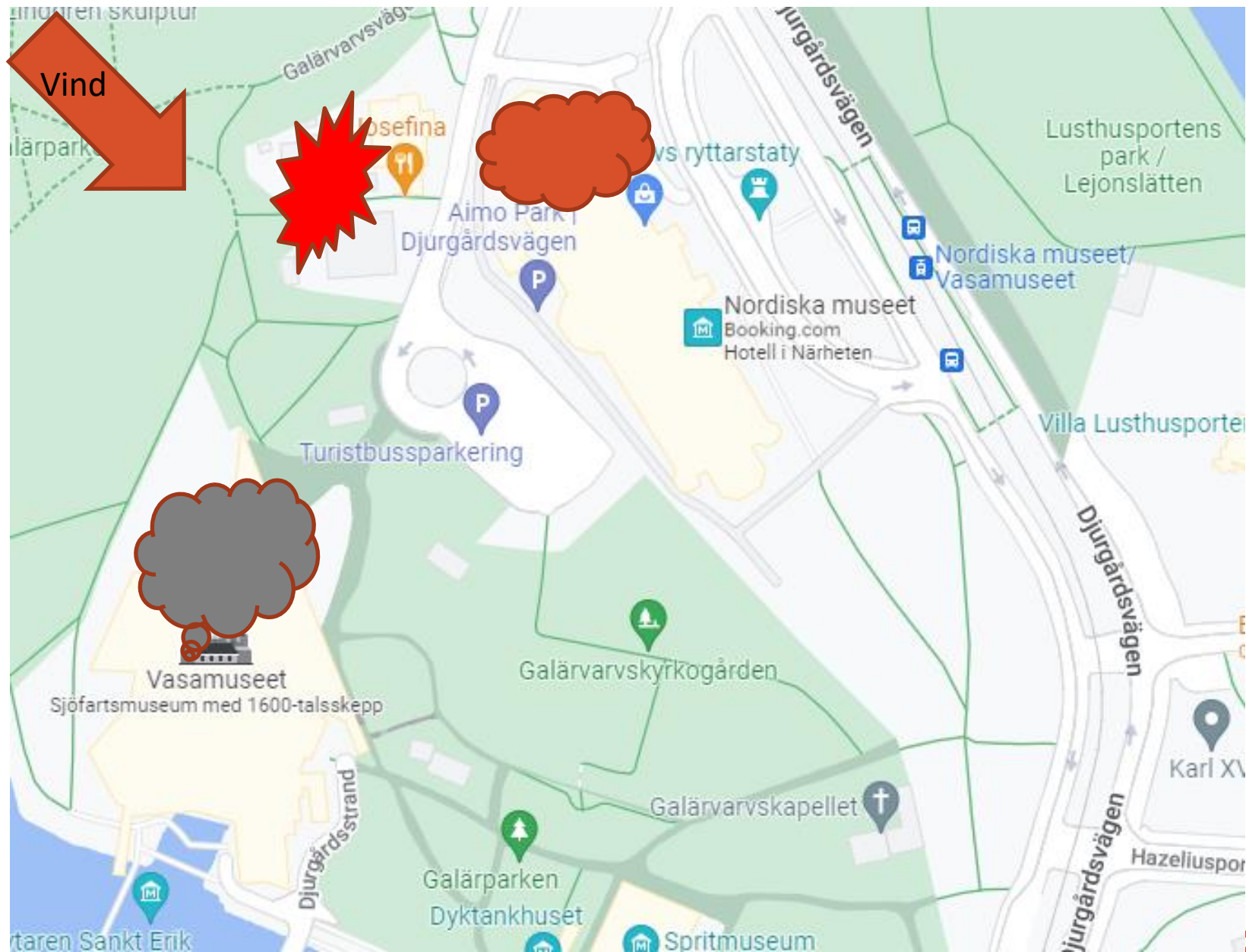
Detta har hänt:

18 november

Brand i restaurang Amalia intill Nordiska museet och Vasamuseet
Branden sprider sig mot Nordiska museet

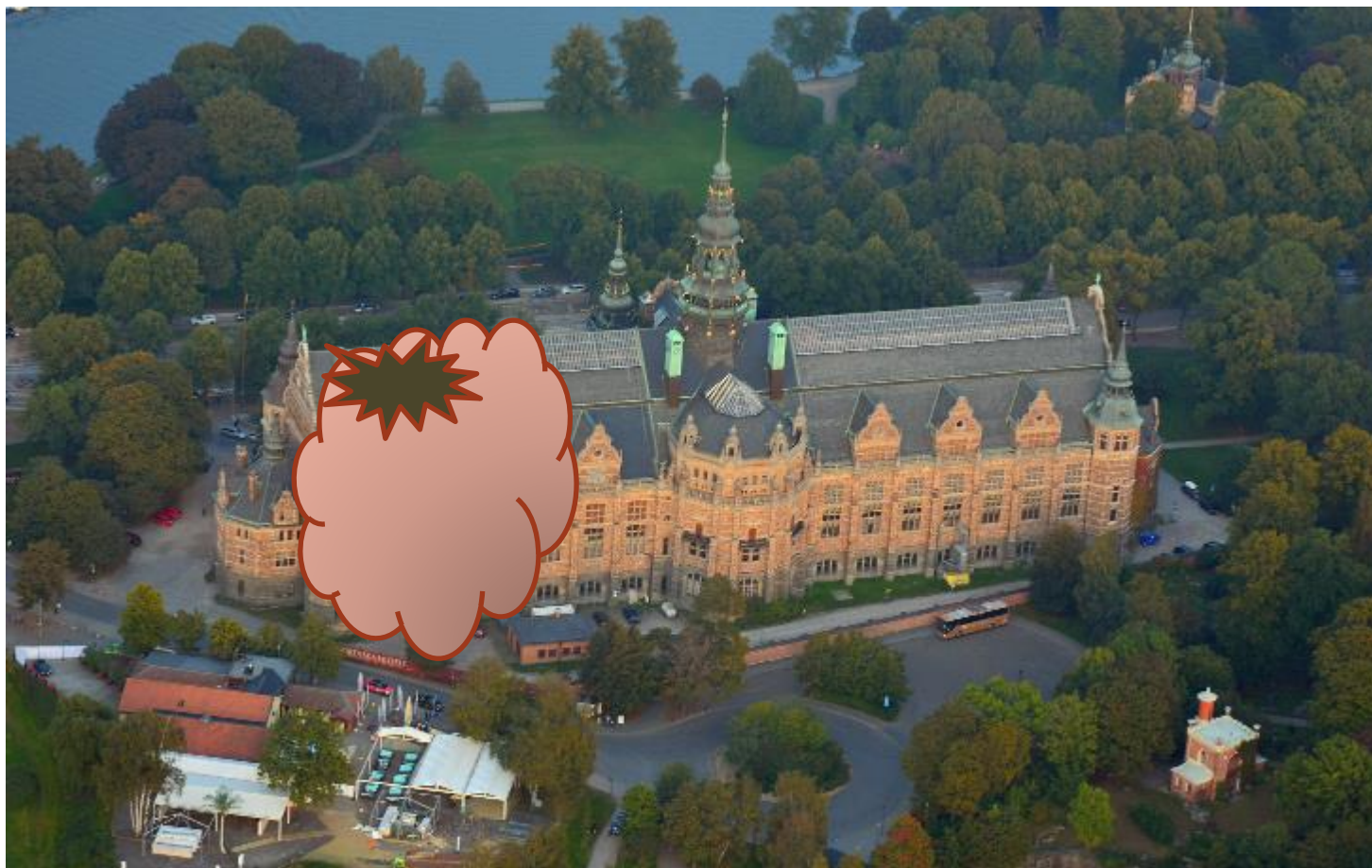
Räddningstjänsten har vattenbegjuttit Nordiska museet, sot, rök, fukt, hål i taket, skador på delar av byggnaden.

Det var risk för spridning till Vasamuseet, SMTM så sot och rök har kommit in i ventilationen. Uppbrutna dörrar.

Skadebild Nordiska museet

- Hål i taket
- Vattenskador
- Problem med elektricitet
- Sot, rök
- Vatten och fukt
- Hål i taket, skador på delar av byggnaden

Skadebild Vasamuseet

- Sot och rök har kommit in i ventilationssystemet
- Uppbrutna dörrar.

Diskussionsuppgift 1

Vad behöver Nordiska museet göra?

Hur agerar Nordiska museet för att få hjälp av andra? (Kan de använda norsk mall?)

Vad behöver Vasamuseet, SMTM göra?

Hur stöttar de andra museerna Nordiska museet? Vad kan de bidra med?

Resurser/personal

Expressen

FOTOSAMLING RISKERAR ATT FLYTA IVÄG

- Vattnet går mig upp till knäna säger ...

ProCulther

PROTECTING CULTURAL HERITAGE
FROM THE CONSEQUENCES OF DISASTERS

<https://www.proculther.eu/>

PROTEZIONE CIVILE
Presidenza del Consiglio dei Ministri
Dipartimento della Protezione Civile

DIRECTION GÉNÉRALE
DE LA SÉCURITÉ CIVILE
ET DE LA GESTION DES CRISES

Junta de
Castilla y León

AFAD

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

With the participation of
**Regional Bureau
for Science and Culture
in Europe**

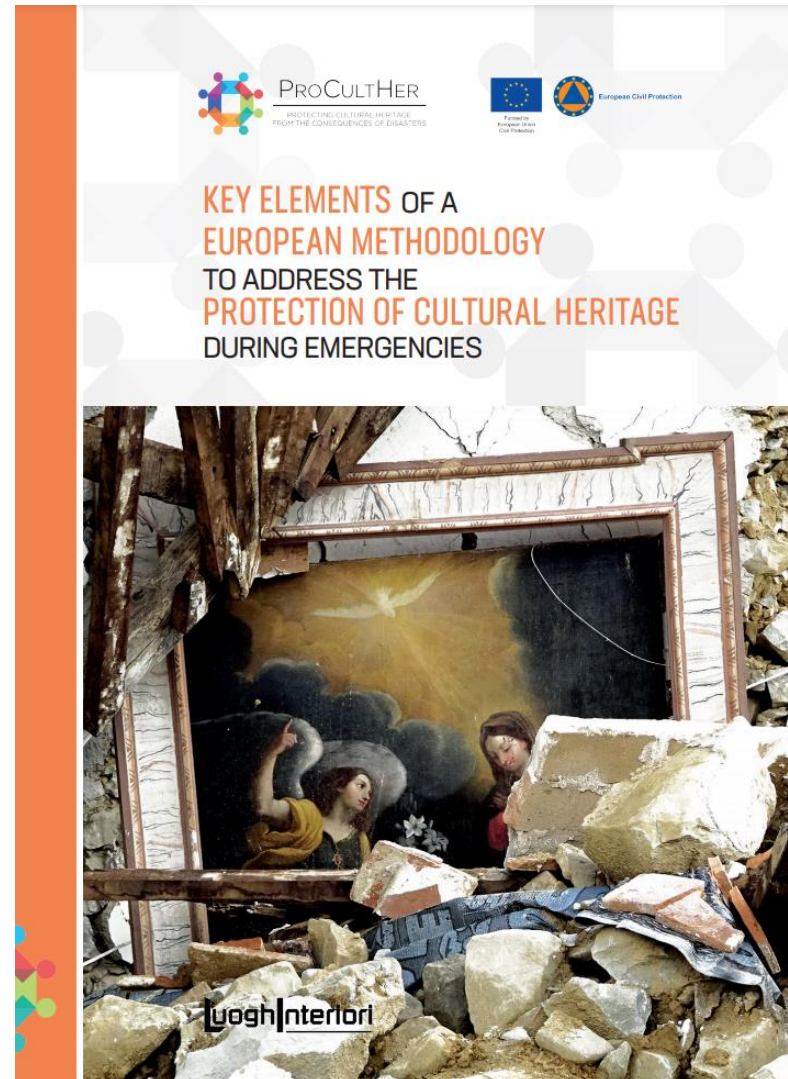
ICCROM

CENTRO STUDI VILLA MONTESCA
FONDAZIONE

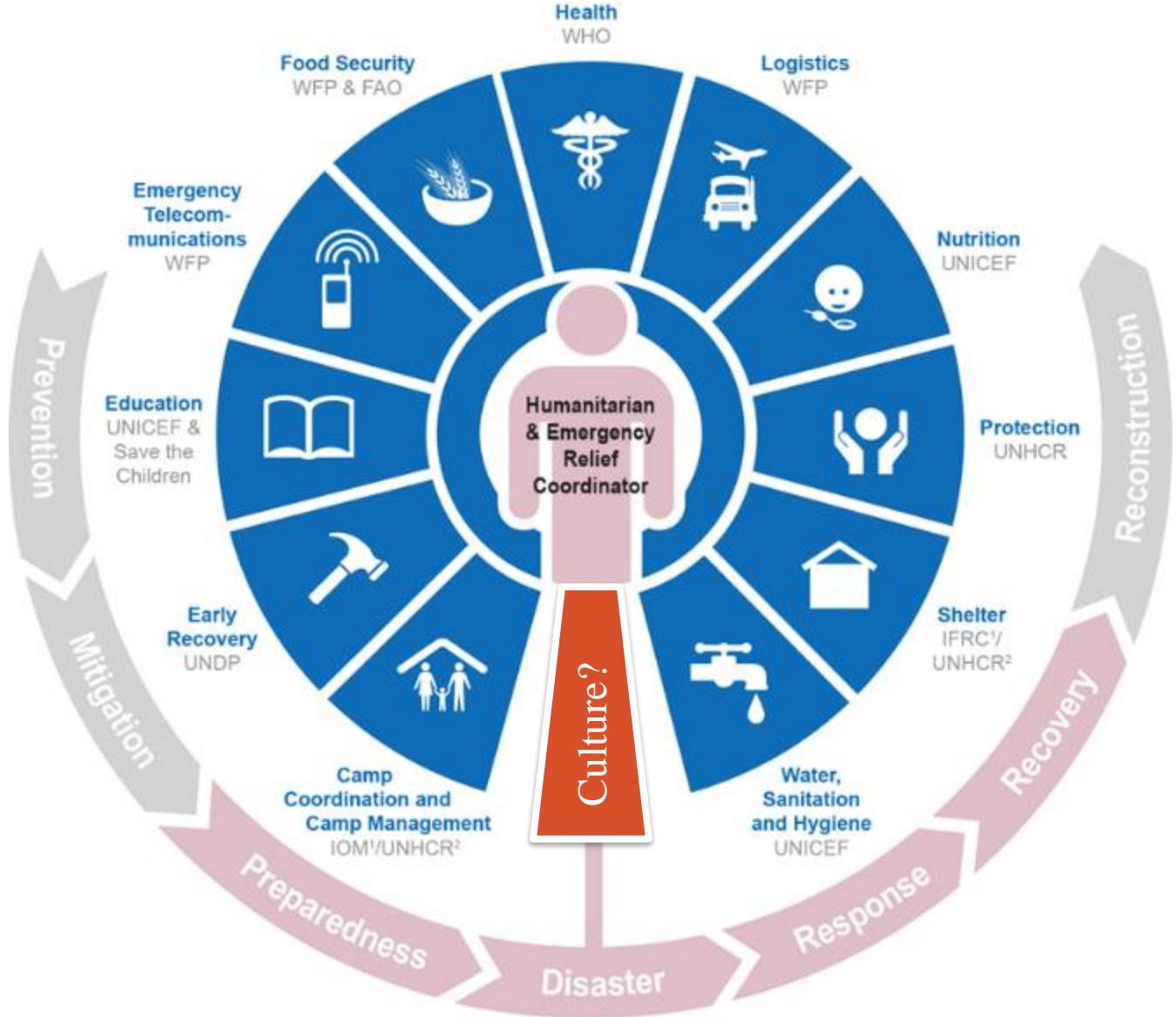

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIÉÄMBETET

<https://www.proculther.eu/wp-content/uploads/2022/06/PROCULTHER-Methodology.pdf>

UN Cluster Approach

Övning, dokumentation av skadad byggnad

ICCROM First Aid to Cultural Heritage FAR

CULTURAL HERITAGE FIRST AID ACTION FRAMEWORK

<https://www.iccrom.org/programmes/first-aid-and-resilience-times-crisis-far>

Summaring

Dokumentera – vad har vi?

Riskanalys – vad kan hända?

Katastrofplan – vad gör vi då?

Öva – testa och utvärdera

Läs mer:

Verktyg och mallar för riskanalys och katastrofplaner

<https://www.raa.se/samhallsutveckling/riskhantering-och-katastrofberedskap/riskhantering-2/>

Museers beredskap för krig

<https://www.raa.se/samhallsutveckling/riskhantering-och-katastrofberedskap/museers-beredskap-for-krig/>

Tack!